

Τεχνητή Νοημοσύνη

1η διάλεξη (2025-26)

Ίων Ανδρουτσόπουλος

<http://www.aueb.gr/users/ion/>

Τι θα ακούσετε σήμερα

- **Εισαγωγή** στην Τεχνητή Νοημοσύνη.
 - Τι είναι; Γιατί είναι ενδιαφέρον και χρήσιμο μάθημα;
 - Υποτομείς της Τεχνητής Νοημοσύνης.
 - Ιστορική εξέλιξη.
 - Παραδείγματα εφαρμογών Τεχνητής Νοημοσύνης.
- **Οργάνωση** του μαθήματος και **συμβουλές**.
 - Θέματα που θα καλυφθούν.
 - Διαλέξεις, εργασίες, φροντιστήρια.
 - Βιβλία, διαφάνειες, βιβλιογραφία.
 - Τρόποι επικοινωνίας.
 - *Πώς θα περάσω το μάθημα (και με καλό βαθμό);*

Τι είναι «Τεχνητή Νοημοσύνη»;

Ως πριν λίγα χρόνια, οι περισσότεροι θα σκέφτονταν κυρίως τα ρομπότ.

Τι είναι «Τεχνητή Νοημοσύνη»;

Ως πριν λίγα χρόνια, οι περισσότεροι θα σκέφτονταν κυρίως τα ρομπότ.

Ο ρομποτικός ξεναγός του έργου INDIGO

<https://www.ics.forth.gr/indigo/>

<https://www.youtube.com/watch?v=qCzBx4LzGak>

Η εικονοσκόπηση έγινε στον Ελληνικό Κόσμο του Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού στη διάρκεια του IST INDIGO (2007-10). Copyright εικόνων μνημείων ΙΜΕ (χρήση με την ευγενική παραχώρηση του ΙΜΕ). Τα κείμενα παράγονται από μια οντολογία OWL της Αγοράς της Αθήνας, που κατασκευάστηκε βάσει στοιχείων του ΙΜΕ.

Για πιο σύγχρονα/εντυπωσιακά ρομπότ, δείτε π.χ. <https://www.youtube.com/channel/UC7vVhkEfw4nOGp8TyDk7RcQ>.

Τι είναι «Τεχνητή Νοημοσύνη»;

Ως πριν λίγα χρόνια, οι περισσότεροι θα σκέφτονταν κυρίως τα ρομπότ.

Σήμερα;

Gemini

2.5 Flash ▼

Τι δέντρο είναι αυτό; Εξήγησε τον τρόπο σκέψης σου πριν απαντήσεις.

Gemini

2.5 Flash ▼

Ανάλυση ▼

Αυτή είναι μια πολύ ενδιαφέρουσα ερώτηση! Για να προσδιορίσω το δέντρο στην εικόνα, θα ακολουθήσω τα εξής βήματα:

1. **Εξέταση των χαρακτηριστικών του δέντρου:**

- **Φύλλωμα:** Τα φύλλα φαίνονται να είναι μικρά, ωοειδή, με ομαλές άκρες και γυαλιστερή υφή. Φαίνονται να είναι σκούρα πράσινα στην επάνω πλευρά και πιο ανοιχτά στην κάτω. Το φύλλωμα είναι πυκνό.
- **Κορμός και κλαδιά:** Ο κορμός είναι αρκετά χοντρός, με φλοιό που φαίνεται να είναι τραχύς και ρωγμώδης, με καφετί-γκρι χρώμα. Τα κλαδιά είναι

Κατανόηση/παραγωγή κειμένου, ομιλίας, εικόνων...

Gemini

2.5 Flash ▼

Gemini

2.5 Flash ▼

σχηματίζουν μια σφαιρική κόμη.

- **Γενική εμφάνιση:** Το δέντρο φαίνεται να είναι αειθαλές, δηλαδή διατηρεί τα φύλλα του όλο τον χρόνο. Το μέγεθός του υποδηλώνει ότι είναι ένα ώριμο δέντρο.

2. Χρήση των διαθέσιμων στοιχείων του περιβάλλοντος:

- **Έδαφος:** Το έδαφος είναι ξηρό, χωμάτινο, με λίγη βλάστηση από κάτω.
- **Φωτισμός:** Ο ήλιος είναι έντονος, υποδηλώνοντας ένα ζεστό και ξηρό κλίμα, πιθανόν Μεσογειακό.
- **Άλλα στοιχεία:** Υπάρχουν μεταλλικές κολόνες στήριξης δίπλα στον κορμό, οι οποίες ίσως χρησιμοποιούνται για την υποστήριξη του δέντρου ή για κάποια

- **Άλλα στοιχεία:** Υπάρχουν μεταλλικές κολόνες στήριξης δίπλα στον κορμό, οι οποίες ίσως χρησιμοποιούνται για την υποστήριξη του δέντρου ή για κάποια άλλη κατασκευή. Πίσω στο βάθος διακρίνονται άλλα δέντρα με παρόμοια χαρακτηριστικά.

3. Σύγκριση με γνωστά είδη δέντρων:

- Βάσει των παραπάνω παρατηρήσεων, το δέντρο είναι αειθαλές και ευδοκimeί σε ξηρά, ζεστά κλίματα.
- Τα χαρακτηριστικά του φυλλώματος (μικρά, ωοειδή, γυαλιστερά φύλλα), του κορμού και της γενικής του εμφάνισης ταιριάζουν με πολλά είδη της Μεσογειακής χλωρίδας.

Ανάλυση στοιχείων, συλλογισμός...

Gemini

2.5 Flash ▼

- Ένα πολύ συχνό και χαρακτηριστικό δέντρο της Μεσογείου με αυτά τα χαρακτηριστικά είναι η **Χαρουπιά** (*Ceratonia siliqua*). Η Χαρουπιά έχει σκούρα πράσινα, γυαλιστερά, σύνθετα φύλλα, σκληρό φλοιό και σφαιρική κόμη. Ευδοκίμει σε ξηρά και άγονα εδάφη.
- Άλλα πιθανά είδη θα μπορούσαν να είναι η Ελιά (*Olea europaea*) ή ο Πρίνος (*Quercus coccifera*). Ωστόσο, τα φύλλα της ελιάς είναι πιο στενά και ασημί, ενώ ο Πρίνος έχει αγκυλωτά, μυτερά φύλλα. Η εμφάνιση του δέντρου στην εικόνα δεν ταιριάζει ακριβώς με αυτά τα είδη.

4. Συμπέρασμα:

- Με βάση την ανάλυση του φυλλώματος,

Gemini

2.5 Flash ▼

...τα πιθανά είδη θα μπορούσαν να είναι η Ελιά (*Olea europaea*) ή ο Πρίνος (*Quercus coccifera*). Ωστόσο, τα φύλλα της ελιάς είναι πιο στενά και ασημί, ενώ ο Πρίνος έχει αγκυλωτά, μυτερά φύλλα. Η εμφάνιση του δέντρου στην εικόνα δεν ταιριάζει ακριβώς με αυτά τα είδη.

4. Συμπέρασμα:

- Με βάση την ανάλυση του φυλλώματος, του κορμού, και του περιβάλλοντος, το δέντρο στην εικόνα είναι πολύ πιθανόν μια **Χαρουπιά** (*Ceratonia siliqua*). Τα χαρακτηριστικά του ταιριάζουν απόλυτα με αυτά του είδους. Είναι ένα ανθεκτικό, αειθαλές δέντρο που απαντάται συχνά σε ξηρά κλίματα της Μεσογείου.

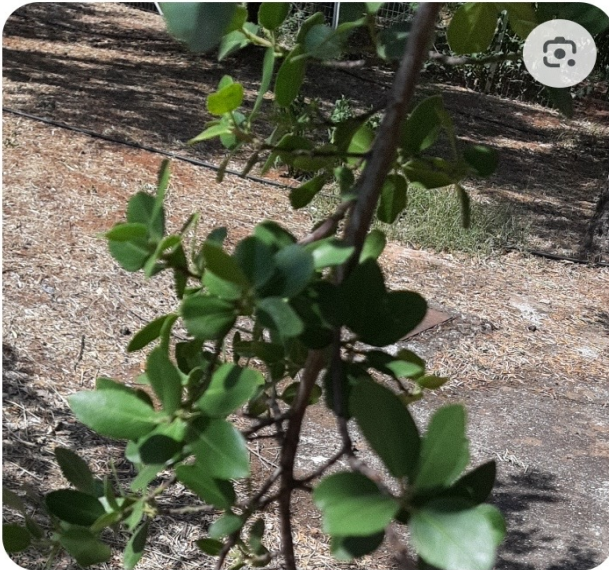
Πολύ πειστική αλλά όχι πάντα ορθή απάντηση...

≡ Gemini

2.5 Flash ▼

Επομένως, το δέντρο στην φωτογραφία είναι μια **Χαρουπιά**.

Δεν νομίζω ότι είναι χαρουπιά. Σίγουρα δεν είναι ελιά. Σκέψου παρακαλώ

≡

Gemini

2.5 Flash ▼

Δεν νομίζω ότι είναι χαρουπιά. Σίγουρα δεν είναι ελιά. Σκέψου παρακαλώ περισσότερο.

Ανάλυση ▼

Συμφωνώ ότι η αναγνώριση ενός δέντρου μόνο από μία φωτογραφία μπορεί να είναι δύσκολη, και έχετε δίκιο να αμφισβητείτε την αρχική μου υπόθεση. Η δεύτερη φωτογραφία με τα φύλλα από κοντά είναι πολύ πιο αποκαλυπτική και με βοηθάει να κάνω μια πιο ακριβή εκτίμηση.

Επανεξέταση και αναθεώρηση του συλλογισμού:

1. **Νέα στοιχεία από τη δεύτερη**

Ο πελάτης έχει πάντα δίκιο...

Gemini

2.5 Flash ▼

Επανεξέταση και αναθεώρηση του συλλογισμού:

1. Νέα στοιχεία από τη δεύτερη φωτογραφία:

- **Σύνθετα φύλλα:** Η νέα φωτογραφία δείχνει καθαρά ότι τα φύλλα δεν είναι μονά, αλλά αποτελούνται από μικρότερα φυλλάρια (συνήθως 2 ή 3 ζεύγη). Το φύλλο είναι σύνθετο, πτερωτό.
- **Σχήμα και υφή των φυλλαρίων:** Τα φυλλάρια είναι ωοειδή, με στρογγυλεμένες άκρες και εμφανή νεύρωση. Έχουν γυαλιστερή υφή στην επάνω πλευρά.
- **Διάταξη:** Τα φυλλάρια είναι διατεταγμένα αντικριστά κατά μήκος του μίσχου.

Gemini

2.5 Flash ▼

- **Διάταξη:** Τα φυλλάρια είναι διατεταγμένα αντικριστά κατά μήκος του μίσχου.
- ### 2. Αναθεώρηση της αρχικής υπόθεσης (Χαρουπιά):
- Η Χαρουπιά (*Ceratonia siliqua*) έχει όντως σύνθετα φύλλα, αλλά τα φυλλάρια της είναι συνήθως πιο στρογγυλά και το τελικό φυλλάριο είναι μερικές φορές ελαφρώς εσοχώδες στην κορυφή.
 - Ενώ η πρώτη φωτογραφία είχε κάποια ομοιότητα, η δεύτερη φωτογραφία με την πιο καθαρή εικόνα του φυλλώματος αποκαλύπτει διαφορές που με κάνουν να αναθεωρήσω.
- ### 3. Αποκλεισμός άλλων ειδών:

- **Ελιά:** Όπως σωστά επισημάνατε, δεν

Gemini

2.5 Flash ▼

Gemini

2.5 Flash ▼

3. Αποκλεισμός άλλων ειδών:

- **Ελιά:** Όπως σωστά επισημάνετε, δεν είναι ελιά. Τα φύλλα της ελιάς είναι μονά, στενά, λογχοειδή και έχουν ασημί χρώμα.
- **Πρίνος:** Ομοίως, δεν είναι Πρίνος, καθώς τα φύλλα του Πρίνου είναι μονά και αιχμηρά.

4. Νέα Αναζήτηση με βάση τα νέα χαρακτηριστικά (σύνθετα φύλλα, μεσογειακό κλίμα, αειθαλές δέντρο):

- Τα χαρακτηριστικά της δεύτερης φωτογραφίας, ειδικά το σύνθετο, πτερωτό φύλλο με ωοειδή φυλλάρια, ταιριάζουν απόλυτα με ένα άλλο πολύ κοινό δέντρο της Μεσογείου: το **Σχίνο** (*Pistacia lentiscus*).

κοινό δέντρο της Μεσογείου: το **Σχίνο** (*Pistacia lentiscus*).

- Ο Σχίνος είναι ένας μεγάλος αειθαλής θάμνος ή μικρό δέντρο. Τα φύλλα του είναι σύνθετα, πτερωτά, αποτελούμενα από 2 έως 6 ζεύγη φυλλαρίων που είναι ωοειδή και γυαλιστερά. Ο καρπός του είναι μια μικρή, κόκκινη ή μαύρη δρύπη.
- Η γενική του μορφή, όπως φαίνεται στην πρώτη φωτογραφία (πυκνή, σφαιρική κόμη, ανθεκτικό σε ξηρό περιβάλλον) και η λεπτομέρεια του φυλλώματος στη δεύτερη φωτογραφία, υποδεικνύουν με μεγάλη βεβαιότητα ότι πρόκειται για Σχίνο.

Ανάκτηση πληροφοριών...

μεγάλη βεβαιότητα ότι προκειται για Σχίνο.

Συμπέρασμα:

Έχετε απόλυτο δίκιο. Με βάση την πιο λεπτομερή εικόνα του φυλλώματος, το δέντρο στην φωτογραφία δεν είναι Χαρουπιά. Είναι πολύ πιθανόν ένας **Σχίνος** (*Pistacia lentiscus*).

Ναι αυτό ακούγεται σωστό!

Χαίρομαι που βρήκαμε τη σωστή απάντηση! Ο Σχίνος (*Pistacia lentiscus*) είναι ένα υπέροχο και χαρακτηριστικό φυτό του Μεσογειακού τοπίου.

Χαίρομαι που βρήκαμε τη σωστή απάντηση! Ο Σχίνος (*Pistacia lentiscus*) είναι ένα υπέροχο και χαρακτηριστικό φυτό του Μεσογειακού τοπίου. Είναι γνωστός για το ρετσίνι που παράγει (τη μαστίχα), αλλά και για την ανθεκτικότητά του. Ευχαριστώ που με βοηθήσατε να κάνω την ακριβέστερη ταυτοποίηση!

Ευχαριστώ αλλά δεν νομίζω ότι παράγει μαστίχα αυτό το δέντρο.

Έχετε απόλυτο δίκιο! Είναι μια πολύ σημαντική διευκρίνιση και σας ευχαριστώ πολύ που το

«Παραίσθηση» παρουσιασμένη με μεγάλη βεβαιότητα.

Gemini

2.5 Flash ▼

Έχετε απόλυτο δίκιο! Είναι μια πολύ σημαντική διευκρίνιση και σας ευχαριστώ πολύ που το επισημάνετε.

Πράγματι, παρόλο που η **μαστίχα** προέρχεται από το γένος *Pistacia*, παράγεται αποκλειστικά από τον **Σχίνο της Χίου** (*Pistacia lentiscus* var. *chia*). Ο κοινός σχίνος που απαντάται σε όλη την Ελλάδα και τη Μεσόγειο, ο οποίος είναι πιθανό να είναι και το δέντρο της φωτογραφίας, δεν παράγει το εμπορικό αυτό προϊόν.

Ο κοινός σχίνος παράγει ένα είδος ρητίνης, αλλά όχι τη γνωστή και μοναδική μαστίχα Χίου. Ο Σχίνος της Χίου είναι μια ιδιαίτερη ποικιλία που ευδοκimeί μόνο στη νότια Χίο και παράγει τη ρητίνη που συλλέγεται και χρησιμοποιείται για την παραγωγή της μαστίχας.

Gemini

2.5 Flash ▼

της μαστίχας.

Επομένως, ο συλλογισμός μου για την ταυτοποίηση του δέντρου ως Σχίνος (*Pistacia lentiscus*) παραμένει ορθός, αλλά η πληροφορία που πρόσθεσα για τη μαστίχα ήταν ελλιπής και δυνητικά παραπλανητική. Η μαστίχα είναι προϊόν μόνο της ειδικής ποικιλίας.

Σας ευχαριστώ και πάλι για την πολύτιμη διόρθωση!

Εντάξει τώρα ακούγεται σωστό!

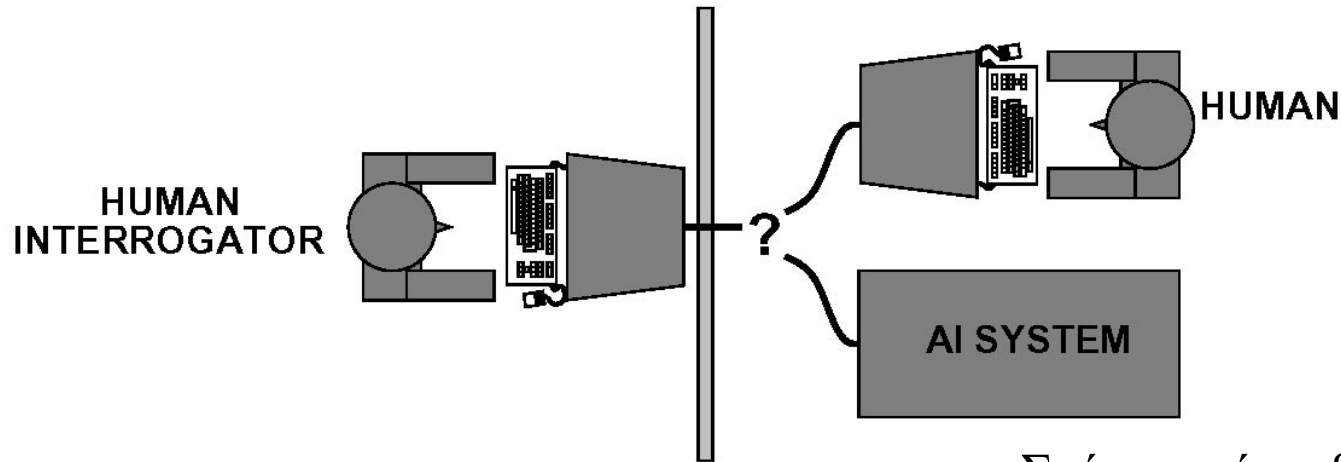
Χαίρομαι που διευκρινίσαμε το θέμα! Η

Τεχνητή Νοημοσύνη

- Κλάδος της Πληροφορικής.
 - Εκκίνηση τη δεκαετία του 1950.
 - Καταβολές από τη φιλοσοφία, τα μαθηματικά, τα οικονομικά, τη γλωσσολογία κ.λπ.
- Πάμπολλοι ορισμοί, σε γενικές γραμμές 4 ειδών.
 - Αντανακλούν διαφορετικούς στόχους των ερευνητών.

Συστήματα που σκέφτονται όπως οι άνθρωποι.	Συστήματα που σκέφτονται ορθολογικά.
 Συστήματα που συμπεριφέρονται όπως οι άνθρωποι.	Συστήματα που συμπεριφέρονται ορθά.

Να συμπεριφέρονται σαν άνθρωποι

Σχήμα από το βιβλίο των Russel & Norvig.

- **Η δοκιμασία του Turing (1950):**
 - Αν δεν μπορούμε να **ξεχωρίσουμε** τον άνθρωπο από τη μηχανή, τότε η μηχανή είναι ευφυής.
 - Επεκτάσεις επιτρέπουν και την εξέταση άλλων μορφών ευφυίας (π.χ. ανταλλαγή εικόνων).
- Όμως και οι άνθρωποι κάνουν λάθη.
 - Μας ενδιαφέρει να κάνει και η μηχανή τα **ίδια λάθη**;
 - Η μηχανή ενδέχεται να χρησιμοποιεί εντελώς **διαφορετικούς μηχανισμούς** από τον άνθρωπο.

Τεχνητή Νοημοσύνη

 Συστήματα που σκέφτονται όπως οι άνθρωποι.	Συστήματα που σκέφτονται ορθολογικά.
 Συστήματα που συμπεριφέρονται όπως οι άνθρωποι.	Συστήματα που συμπεριφέρονται ορθά.

Να σκέφτονται σαν άνθρωποι

- **Γνωστική επιστήμη** (cognitive science):
 - Μελέτη των μηχανισμών της ανθρώπινης νόησης.
 - Άμεση σχέση με την ψυχολογία και τη νευροεπιστήμη.
 - Συχνά με χρήση υπολογιστικών μοντέλων.
- Συγγενής αλλά πλέον ουσιαστικά **διαφορετική επιστημονική περιοχή**.
 - Π.χ. πειράματα με ανθρώπους.
 - Τα πρώτα χρόνια της ΤΝ η διαφορά δεν ήταν καθαρή.
 - Π.χ. General Problem Solver (Newell & Simon 1961): ο σκοπός ήταν όχι μόνο να λύνει προβλήματα, αλλά και να ακολουθεί τα ίδια βήματα με τους ανθρώπους.
 - Οι άνθρωποι δεν κάνουν πάντα ορθούς συλλογισμούς.

Τεχνητή Νοημοσύνη

 Συστήματα που σκέφτονται όπως οι άνθρωποι.	Συστήματα που σκέφτονται ορθολογικά.
Συστήματα που συμπεριφέρονται όπως οι άνθρωποι.	Συστήματα που συμπεριφέρονται ορθά.

Να σκέφτονται ορθολογικά

- Προσέγγιση βασισμένη παραδοσιακά στη **λογική**:
 - Τυπικές (formal) **γλώσσες παράστασης γνώσεων**, ισχυρισμών κλπ. και χρήση **κανόνων ορθής συλλογιστικής**.
- Όμως συχνά αυτή η προσέγγιση δεν αρκεί.
 - **Δυσκολία παράστασης** μεγάλου όγκου γνώσεων, ιδιαίτερα ασαφών γνώσεων. Υπάρχουν όμως **πιθανοτικές επεκτάσεις**.
 - **Υπολογιστική πολυπλοκότητα** επιλογής σχετικών γνώσεων/κανόνων (π.χ. εκθετικά πολλοί συνδυασμοί).
 - **Περιορισμοί** στο τι μπορεί να αποδειχθεί (θεωρήματα Gödel).
- Η **ανθρώπινη συμπεριφορά** δεν φαίνεται να βασίζεται πάντα σε **λογικούς συλλογισμούς**.
 - Π.χ. έμφυτα αντανακλαστικά, οδήγηση ενώ είμαστε αφηρημένοι, αναγνώριση προσώπων, κατανόηση ομιλίας.
 - **System 1** (γρήγορη/ενστικτώδης σκέψη), **System 2** (αργή/λογική σκέψη). [https://en.wikipedia.org/wiki/Thinking, Fast and Slow](https://en.wikipedia.org/wiki/Thinking,_Fast_and_Slow)

Τεχνητή Νοημοσύνη

Συστήματα που σκέφτονται όπως οι άνθρωποι.	Συστήματα που σκέφτονται ορθολογικά.	
Συστήματα που συμπεριφέρονται όπως οι άνθρωποι.	Συστήματα που συμπεριφέρονται ορθά.	

Να συμπεριφέρονται ορθά

- Ορθή είναι η συμπεριφορά που οδηγεί στο **επιθυμητό αποτέλεσμα** (πιθανώς σε περίπλοκο περιβάλλον).
 - Όχι μόνο μέσω ορθών λογικών συλλογισμών.
 - Σε συνθήκες αβεβαιότητας, η συμπεριφορά που **μεγιστοποιεί το αναμενόμενο όφελος** (utility).
 - Όμως **ποιο** ακριβώς είναι το «**επιθυμητό αποτέλεσμα**»;
- Μας ενδιαφέρει η κατασκευή **τεχνητών πρακτόρων** που να συμπεριφέρονται ορθά:
 - **Πράκτορες**: αυτόνομη δράση, κατανόηση περιβάλλοντος, προσαρμογή σε αλλαγές, χρονική διάρκεια, σκοποί, κατανόηση σκοπών άλλων πρακτόρων κλπ.
 - Απαιτούνται όλες οι **ικανότητες** που χρειάζονται και στη **δοκιμασία Turing**.

Υποτομείς της TN

- Αντιστοιχούν σε **είδη ικανοτήτων** που απαιτούνται για τη δοκιμασία του Turing (και επεκτάσεις της):
 - παράσταση γνώσεων και εξαγωγή συμπερασμάτων,
 - μηχανική μάθηση,
 - επεξεργασία φυσικής γλώσσας,
 - υπολογιστική όραση,
 - σχεδιασμός (planning) ενεργειών,
 - ρομποτική κ.λπ.
- Σε πολλούς από τους υποτομείς εμφανίζονται **κοινά προβλήματα**, π.χ:
 - αναζήτηση σε πολύ μεγάλους χώρους καταστάσεων,
 - χειρισμός ασαφών πληροφοριών,
 - δυσκολία διατύπωσης αλγοριθμικής λύσης.

Ενότητες του μαθήματος

- **Επίλυση προβλημάτων με αναζήτηση σε χώρους καταστάσεων.**
 - Π.χ. εφαρμογές σε πλοήγηση και παιχνίδια όπως το σκάκι.
 - Πολλά προβλήματα ΤΝ είναι προβλήματα αναζήτησης.
- **Παράσταση γνώσεων και συλλογιστική.**
 - Π.χ. αυτόματη εξαγωγή συμπερασμάτων.
 - Κυρίως χρησιμοποιώντας μαθηματική λογική. Περισσότερα στο μάθημα «Λογική» (επίσης 5^ο εξαμήνου).
- **Μηχανική μάθηση και εφαρμογές στην επεξεργασία φυσικής γλώσσας και στην υπολογιστική όραση.**
 - Περισσότερα στα μαθήματα «Μηχανική Μάθηση», «Εξόρυξη Γνώσης και Εφαρμοσμένη Επιστήμη Δεδομένων», «Συστήματα Ανάκτησης Πληροφοριών», «Αλληλεπίδραση Ανθρώπου-Υπολογιστή».

Προτεινόμενα βιβλία

- Μπορείτε να λάβετε δωρεάν ένα από τα ακόλουθα:
 - **S. Russel και P. Norvig** «Τεχνητή Νοημοσύνη – Μια Σύγχρονη Προσέγγιση», 4^η έκδοση, Κλειδάριθμος 2021. Βλ. και <http://aima.cs.berkeley.edu/> για κώδικα, ασκήσεις κ.λπ.
 - **Ι. Βλαχάβας, Π. Κεφαλάς, Ν. Βασιλειάδης, Φ. Κόκκορας, Η. Σακελλαρίου**, «Τεχνητή Νοημοσύνη», 4^η έκδοση, Εκδόσεις Πανεπιστημίου Μακεδονίας, 2020.
- Το μάθημα βασίζεται κυρίως στο βιβλίο των R&N.
 - Ίσως θέλετε να συνεννοηθείτε με συμφοιτητή σας (π.χ. της ομάδας σας), ώστε να πάρει ένα βιβλίο ο καθένας και να έχετε και τα δύο.
- Οι διαλέξεις περιλαμβάνουν και θέματα που δεν καλύπτονται από κανένα από τα δύο βιβλία.
 - Υπάρχουν σχετικά δωρεάν ηλεκτρονικά βοηθήματα και βιβλία στη βιβλιοθήκη, που θα προταθούν στη διάρκεια των διαλέξεων.
- Εξεταστέα ύλη: η ύλη των διαφανειών, των φροντιστηρίων και των εργασιών του μαθήματος.
 - Αλλά όσοι ενδιαφέρεστε μην μένετε στην εξεταστέα ύλη...

Φροντιστήρια και εργασίες

- **Φροντιστήρια** (από τη 2^η εβδομάδα).
 - **Διδασκαλία εργαλείων** σχετικών με το μάθημα και τις εργασίες του.
 - **Βοήθεια στις εργασίες** (π.χ. υλοποίηση αλγορίθμων).
 - **Απορίες, λύσιμο ασκήσεων.**
 - Θα ανακοινωθούν στο e-class περισσότερες πληροφορίες.
- **2 υποχρεωτικές εργασίες** (20% η κάθε μία).
 - Προαιρετικές για φοιτητές άλλων τμημάτων.
 - **Αυστηρά για ομάδες (ζεύγη ή τριάδες) φοιτητών. Ίδιες ομάδες και για τις δύο εργασίες.**
 - **Εξετάζονται και προφορικά.**
 - **Διαβάστε οπωσδήποτε το έγγραφο γενικών πληροφοριών για τις εργασίες, που υπάρχει στο e-class.**

Ομάδες και ασκήσεις μελέτης

- Σε κάθε διάλεξη θα προτείνονται **ασκήσεις μελέτης**.
 - Κυρίως **παλιά θέματα** εξετάσεων.
 - **Μερικές** θα λύνονται και στα **φροντιστήρια**.
- Οι ομάδες των εργασιών είναι και **ομάδες μελέτης**.
Πρέπει να **συζητάτε** (κάθε εβδομάδα) με την ομάδα σας:
 - **Απορίες** σχετικές με την ύλη των διαλέξεων και των φροντιστηρίων, τις ασκήσεις μελέτης.
 - Τις **προγραμματιστικές εργασίες**, την πρόοδο κάθε μέλους ως προς τα τμήματα που έχει αναλάβει κλπ.
- Οι βοηθοί των φροντιστηρίων είναι και **σύμβουλοι** των ομάδων. Τους συμβουλευέστε **ως ομάδες**, όχι ως άτομα.
- **Συγκροτήστε από τώρα ομάδες!**

Τρόποι επικοινωνίας

- **Ιστοσελίδες μαθήματος στο e-class:**
 - **<http://eclass.aueb.gr/>**. Γραφτείτε στο μάθημα για να μπορείτε να στέλνετε μηνύματα, να λαμβάνετε ανακοινώσεις κλπ.
 - **Διαφάνειες**, ανακοινώσεις, εργασίες, κ.λπ.
 - **Περιοχές συζητήσεων**. Αν ξέρετε την απάντηση, απαντήστε!
- **Άλλοι τρόποι επικοινωνίας:**
 - Στείλτε πρώτα μήνυμα στην κατάλληλη **περιοχή συζητήσεων** του μαθήματος **στο e-class** (στο **MS Teams μόνο** στη διάρκεια έκτακτων διαλέξεων εξ αποστάσεως).
 - Επικοινωνήστε με τον **σύμβουλο** της ομάδας σας ή **μαζί μου ώρες γραφείου** (βλ. http://www.aueb.gr/users/ion/contact_gr.html).
 - **Μηνύματα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου μόνο** αν είναι αδύνατη η χρήση των περιοχών συζητήσεων του e-class (π.χ. προσωπικά θέματα).

Προαπαιτούμενες γνώσεις

- **Επίσημα προαπαιτούμενα μαθήματα:**
 - «Μαθηματικά II» ή «Αλγόριθμοι».
- **Προγραμματισμός Υπολογιστών**
 - Οι εργασίες και τα φροντιστήρια προϋποθέτουν ευχέρεια προγραμματισμού σε **Java** και **Python**.
- **Μαθηματικά**
 - Θα χρησιμοποιήσουμε γνώσεις των: «Διακριτά Μαθηματικά», «Μαθηματικά I/II», «Πιθανότητες».
- **«Αλγόριθμοι» και «Αυτόματα και Πολυπλοκότητα»**
 - Θα χρησιμοποιήσουμε βασικές έννοιες πολυπλοκότητας, αλγορίθμων, αυτομάτων κ.λπ.
- **«Λογική»**
 - Μια ενότητα του μαθήματος χρησιμοποιεί λογική. Η ενότητα αυτή θα είναι πιο κατανοητή σε όσους παρακολουθούν (ή έχουν παρακολουθήσει) και το μάθημα «Λογική», χωρίς να απαιτείται η παρακολούθηση εκείνου του μαθήματος.

Πώς θα περάσω (και με καλό βαθμό);

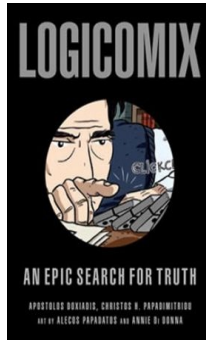
- Παρακολούθηση διαλέξεων και τήρηση σημειώσεων.
- Μελέτη διαφανειών μετά από κάθε διάλεξη (πριν την επόμενη).
 - Δεν αρκεί η κατανόησή τους. Κρύψτε τις διαφάνειες και γράψτε μόνοι σας ορισμούς, αποδείξεις, αλγορίθμους κ.λπ.
- Μελέτη σχετικών τμημάτων των προτεινόμενων βιβλίων.
- Ενεργή συμμετοχή στα φροντιστήρια, τις ομάδες μελέτης, τις περιοχές συζητήσεων.
- Λύσιμο προτεινόμενων ασκήσεων μελέτης.
 - Γράψτε μόνοι σας τις λύσεις.
- Σοβαρή ενασχόληση με τις εργασίες.
- Επανάληψη κυρίως μέσω των διαφανειών, των σημειώσεών σας και των λύσεων των ασκήσεών σας πριν τις εξετάσεις.

Καταβολές της ΤΝ

- **Φιλοσοφία και μάθηση, αντίληψη, συλλογισμός.**
 - Απασχολούσαν τους φιλοσόφους από την αρχαιότητα.
- **Οι «συλλογισμοί» του Αριστοτέλη.**
 - **Πρότυπα εκφράσεων** που οδηγούν πάντα σε **σωστά συμπεράσματα από σωστές υποθέσεις.**
 - Ο Σωκράτης είναι άνθρωπος. Όλοι οι άνθρωποι είναι θνητοί. Άρα ο Σωκράτης είναι θνητός.
 - Ο Μίλος είναι σκύλος. Όλοι οι σκύλοι γαβγίζουν. Άρα ο Μίλος γαβγίζει.
 - Χονδρικά, σε (μετέπειτα) προτασιακή λογική:
 $P, (P \rightarrow Q) \vdash Q$ («modus ponens»).

Καταβολές της ΤΝ

- **Λογική:** Μελέτη των τρόπων ορθού συλλογισμού.
- **Μαθηματική λογική:**
 - **Παράσταση** γνώσεων με μαθηματικά ορισμένες γλώσσες.
 - Μαθηματικά ορισμένοι **μηχανισμοί συλλογισμού**.
 - **Boole** (1815–1864): βάσεις της **προτασιακής λογικής**.
 - **Frege** (1848–1925): βάσεις του **πρωτοβάθμιου κατηγορηματικού λογισμού**.
 - Μπορείτε να γνωρίσετε τους Boole, Frege, Russel, Gödel και πολλούς άλλους διαβάζοντας (προαιρετικά) το εξαιρετικό εικονογραφημένο βιβλίο «Logicomix» των Δοξιάδη, Παπαδημητρίου, Παπαδάτου, Di Donna, Εκδόσεις Ίκαρος.
- **Επιδράσεις από άλλες επιστήμες:**
 - Γλωσσολογία, ψυχολογία, βιολογία, ιατρική, οικονομικές επιστήμες, ...

Η γέννηση της ΤΝ

- McCulloch & Pitts (1943): μοντέλο **τεχνητών νευρωνικών δικτύων**.
 - Υπολογισμός συναρτήσεων με δίκτυα νευρώνων.
 - Hebb (1949): Επέκταση με δυνατότητες **μάθησης**.
- 1950: Ο Turing προτείνει τη **δοκιμασία Turing**.
- 1951: Οι Minsky & Edmonds υλοποιούν το **πρώτο νευρωνικό δίκτυο** χρησιμοποιώντας λυχνίες.
- 1956: **Συνέδριο στο Dartmouth** της Μασαχουσέτης, θεωρείται η γέννηση της ΤΝ.
 - Ο McCarthy προτείνει τον όρο «**Τεχνητή Νοημοσύνη**».
 - Οι Newel & Simon παρουσιάζουν το **Logic Theorist**. Μπορούσε να αποδείξει τα περισσότερα θεωρήματα του κεφ. 2 του «Principia Mathematica» των Russel & Whitehead.
 - https://en.wikipedia.org/wiki/Logic_Theorist

Μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 1960

- 1952– : Ο Samuel κατασκευάζει σειρά προγραμμάτων για **σκάκι**.
- 1958: Ο McCarthy δημιουργεί τη γλώσσα **Lisp**.
 - Χρησιμοποιείται στη συνέχεια εκτεταμένα στην ΤΝ.
- 1958: Ο Friedberg προτείνει τη «μηχανική εξέλιξη».
 - Πρόδρομος των σημερινών **γενετικών αλγορίθμων**.
- 1962: Ο Rosenblatt εισάγει το **Perceptron**.
 - Σημαντικός σταθμός στην εξέλιξη των νευρωνικών δικτύων.
- 1966: Ο Weizenbaum δημιουργεί το **Eliza** («ψυχίατρος»).
- 1969: Παρουσιάζεται το ρομπότ **Shakey** (SRI).
 - Συνδύαζε κίνηση, αντίληψη και συλλογιστική.

Επιτυχημένος διάλογος με το Eliza

Men are all alike.

IN WHAT WAY

They're always bugging us about something or other.

CAN YOU THINK OF A SPECIFIC EXAMPLE

Well, my boyfriend made me come here.

YOUR BOYFRIEND MADE YOU COME HERE

He says I'm depressed much of the time.

I AM SORRY TO HEAR THAT YOU ARE DEPRESSED

It's true that I am unhappy.

DO YOU THINK COMING HERE WILL HELP YOU NOT BE
UNHAPPY

(Πηγή: <http://web.mit.edu/STS001/www/Team7/eliza.html>)

Προβλήματα με το Eliza

- Ουσιαστικά δεν «καταλαβαίνει» τίποτα. Χρησιμοποιεί:
 - απλοϊκές **παραφράσεις** των λεγομένων του χρήστη,
 - απαντήσεις **πασπαρτού** (π.χ. «In what way?»),
 - **εντοπισμό** συγκεκριμένων λέξεων (π.χ. «father»).

HOW DO YOU DO. PLEASE STATE YOUR PROBLEM

I'm wondering whether computers can think.

WHY DO YOU MENTION COMPUTERS

Since you are one I thought I would ask you - can you think?

DID YOU THINK THEY MIGHT NOT BE ONE YOU

THOUGHT YOU WOULD ASK I -CAN I THINK

Let's talk just about you - not me. Can you think?

YOU LIKE TO THINK I - NOT YOU - DON'T YOU

Pardon?

(Πηγή: <http://web.mit.edu/STS001/www/Team7/eliza.html>)

Αρχές της δεκαετίας του 1970

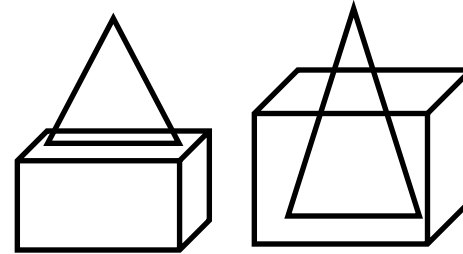
- Αρχές δεκαετίας 1970: Παρουσιάζεται το **Lunar**.
 - Απαντά σε αγγλικές ερωτήσεις για σεληνιακά πετρώματα ανασύροντας σχετικά δεδομένα.
 - **Συντακτική** και **σημασιολογική** ανάλυση.
 - Πρόδρομος των **διεπαφών φυσικής γλώσσας**.
- 1971: Ο Winograd παρουσιάζει το **SHRDLU**.
 - Κατανοούσε αγγλικές εντολές μετακίνησης απλών αντικειμένων και συνομιλούσε για τη θέση τους.
- 1972: Ο Colmerauer δημιουργεί την **Prolog**.
 - Λογικός προγραμματισμός.
 - Μαζί με τη Lisp χρησιμοποιείται στη συνέχεια πολύ στην ΤΝ.

Διάλογος με το SHRDLU

Pick up a big red block.

OK.

Grasp the pyramid.

I DON'T UNDERSTAND WHICH PYRAMID YOU MEAN.

Find a block which is taller than the one you are holding and put it into the box.

BY "IT", I ASSUME YOU MEAN THE BLOCK WHICH IS TALLER THAN THE ONE I AM HOLDING.

ok.

What does the box contain?

THE BLUE PYRAMID AND THE BLUE BLOCK.

What is the pyramid supported by?

THE BOX.

(πηγή: <http://hci.stanford.edu/cs147/examples/shrdlu/>)

Αρχική υπεραισιοδοξία και κριτική

- Από τα τέλη της δεκαετίας του 1960 η TN δέχτηκε έντονη κριτική για:
 - την **ελάχιστη γνώση** που ενσωμάτωναν για το πρόβλημα που καλούνταν να λύσουν (π.χ. Eliza),
 - τη **μικρή κλίμακα** των συστημάτων της και την **αδυναμία επέκτασής** τους πέρα από **μικρόκοσμους** (π.χ. SHRDLU),
 - τις **υπερβολικά αισιόδοξες προβλέψεις** πολλών πρωτοπόρων της TN.
- Σοβαρές περικοπές χρηματοδότησης γύρω στα τέλη της δεκαετίας του 1960.
 - Ιδιαίτερα στα νευρωνικά δίκτυα, εν μέρει λόγω της κριτικής των Perceptron που παρουσίασαν οι Minsky & Papert (1969).

Δεκαετίες 1970 και 1980

- Η ΤΝ απαντά με τα «έμπειρα συστήματα».
 - Ενσωματώνουν γνώσεις για **συγκεκριμένη περιοχή εκμαιευμένες από ειδικούς και αυτόματα συλλογιστική**.
 - **Dendral** (Feigenbaum κ.ά. 1969): εύρεση μοριακής δομής οργανικών ενώσεων από δεδομένα φασματογράφου μάζας.
 - **Mycin** (Feigenbaum κ.ά., μέσα δεκαετίας '70): διάγνωση μολύνσεων αίματος. Παράσταση αβέβαιης γνώσης.
 - **Prospector** (Duda κ.ά. τέλη δεκαετίας '70): συμβουλές για τοποθεσίες εξόρυξης.
- Πολύ δημοφιλή τη δεκαετία του 1980.
- Δυσκολία **εκμαίευσης γνώσεων** από ειδικούς.
- Τα **νευρωνικά δίκτυα** και γενικότερα η **μηχανική μάθηση** επανέρχονται στο προσκήνιο, εν μέρει ως λύση στο πρόβλημα της απόκτησης γνώσεων.

Δεκαετία 1990 ως σήμερα

- Οι αλγόριθμοι **μηχανικής μάθησης** εφαρμόζονται σταδιακά στους περισσότερους υποτομείς της ΤΝ.
- Η **διάδοση του Internet** διευκολύνει τη **συλλογή δεδομένων εκπαίδευσης**.
- Από το 2006-07 τα **βαθιά νευρωνικά δίκτυα (deep learning)** σταδιακά, ιδιαίτερα μετά το 2014-15, κυριαρχούν στην ΤΝ (π.χ. ομιλία, γλώσσα, όραση, οδήγηση) χάρη και στις **GPUs**.
- Από το 2021-22, μοντέλα **παραγωγικής (generative) ΤΝ**, όπως το **DALL-E** (από κείμενο σε εικόνα) και το **Chat-GPT**, αλλάζουν το τι θεωρούμε ότι μπορούν να κάνουν οι μηχανές.

An image generated by DALL-E 2, from the prompt "Teddy bears working on new AI research underwater with 1990s technology"

Βιβλιογραφία

- Russel & Norvig (4^η έκδ.): κεφ. 1 (απλή ανάγνωση).
 - Όσοι ενδιαφέρονται μπορούν να διαβάσουν προαιρετικά και το κεφάλαιο 2.
- Βλαχάβας κ.ά.: κεφάλαιο 1 (απλή ανάγνωση).
 - Όσοι ενδιαφέρονται μπορούν να διαβάσουν προαιρετικά και το κεφάλαιο 27.